

## Bernáth Aurél (1895-1982)

Éjszaka lepkékkel I. (Éjszaka, Éjjel a szobában) 1929  
Pasztell, papír 92,5x72,5 cm  
Jelezve balra lent: B.A.  
Oeuvre-katalógus szám: 1929/16

### Irodalom:

- Kállai Ernő: Bernáth Aurél újabb munkái. Magyar Művészet 1929. 241-252. oldal
- Genthon István: Bernáth Aurél. Budapest, 1932. (Ars Hungarica)
- Oltványi Imre: Bernáth Aurél újabb munkái. Magyar Művészet 1935. 353-360. oldal
- Genthon István: Aurélien Bernáth. Acta Historiae Artium 1958. 383-403. oldal
- Molnár Zsuzsa: Bernáth Aurél csendéletei. A Magyar Nemzeti Galéria Közleményei I. 1959.
- Genthon István: Bernáth Aurél. Budapest, 1964.
- Pataki Dénes: Bernáth Aurél. Budapest, 1972.
- Németh Lajos: Nagy festő, aki tudott főműveket festeni Bernáth Aurél gyűjteményes kiállítási katalógusának előszava. Ernst Múzeum, 1985.

### Kiállítva:

- (Éjszaka) Az Ernst Múzeum CXI. Csoportkiállítása. 1930. 152. sz.
- (Éjjel a szobában) Bernáth Aurél és Mészáros László gyűjteményes kiállítása, Ernst Múzeum 1932. 50. sz.
- (Éjszaka lepkékkel I.) Bernáth Aurél gyűjteményes kiállítása, Ernst Múzeum 1956. (sorszám nélkül)

### Proveniencia:

- Dr. Pethe László gyűjteménye

Ha egy kompozícióból egy művészi pálya során négy változat készül, fel kell figyelniük: a festő valami nagyon lényegeset akar közölni önmagáról, vagy a világhoz való kapcsolatáról. Bernáth Aurél 1929-ben két változatban, de még 1959-ben, majd az 1960-as évek második felében is újra és újra megfogalmazza e számára tehát nyilván annyira fontos mondanivalót. Előttünk most e képek közül a legelső változat van, amelyet 1929 augusztusában, a póstyéni kis - Vágra nyíló - műteremben készített.

A nyitott ablakok, a lebbenő, könnyű függönyök és a hegedű a művész absztrakt-expresszionista korszaka után, körülbelül 1926-27-től konok következetességgel fel-fel bukannak és válnak képei attribútum-szerű és jelentőségű témáivá az elkövetkező években.

*"A nyitott ablakok előtt egy-egy frissen vasalt muszlinfüggöny lengedezett, annyi későbbi képemnek szerény motívuma. Akkor*



Bernáth Aurél: Éjszaka lepkékkel II. 1929. (Lappang)



196. ►  
Bernáth Aurél (1895-1982)

Éjszaka lepkékkel I.  
Pasztell, papír 92,5x72,5 cm  
Jelezve balra lent: B.A.  
Kikiáltási ár: 2.800.000 Ft





Bernáth Aurél: Éjszaka lepkékkel III. 1959. (Guggenheim-Danzinger gyűjtemény, London)

még nem tudtam, hogy - ha megszakításokkal is - tizenhárom éven át dolgozom abban a szobában.

S tizenhárom éven át mindig volt számomra mondani valója.<sup>1</sup>

Az, hogy a látvány megjelenítésén túl Bernáth többet és lényegében mást akart kifejezni, már Kállai Ernő, a neves műkritikus számára is egyértelmű volt, mint ahogy ezt a kép készülésének évében 1929-ben, Bernáth Aurélról írt fontos cikke is bizonyítja.

„Bebizonyult, hogy lehet a művésznek a természetet odaadón szeretnie, lehet megbékülten és boldogan beilleszkednie a tárgyak objektív, közös rendjébe anélkül, hogy kénytelen lenne lemondani látomásainak szabad, hatalmas térségéről és formáinak szuverén önállóságáról. Bernáth nem engedi, hogy a tárgy, a motívum a lekévésbé is korlátozza a festői szemléletnek

minden anyaghoz való kötöttségén túlszárnyaló idealizmusát.”<sup>2</sup> A lényegét érintő sorok ezek.

Bernáth egyik írásában is felfedezhető utalás e képcsoport születéséhez fűződő, - az alkotói folyamatot elindító - élmény megközelítésére, ami bizonyítja, hogy évtizedekig élő és fontos volt számára az a tartalom, amit e képekben elénk tárt. A kint és a bent fogalmának metafizikai szembeállítását a tárgya lényegében e képeknek, az idea síkján. A benti világ előkelő nyugalma, a színek derűs kiegyensúlyozottsága és a hegedű („léte jogát a kinti éjszakával szemben most perli éppen”) klasszikus formája, békét és örömet sugall.

A hegedű „talán elmondja majd, - hogy folytassuk Bernáth Aurél vallomását, - hogy mi idebenn vidáman vagyunk, csak ami kint van, az már a borzalom, az áttekinthetetlen emberi világ, az a halál, ami az éjszakával csak álcázza magát.”<sup>3</sup>



Bernáth Aurél: Éjszaka lepkékkel IV. 1960-as évek második fele. (Mgt)

Ami mind a négy képen látható, az a nyitott ablak, a lebbe-nő függöny, a hegedű, a kinti sötétség és a lepkék. Más ablak-szárny nyílik, más és más a függöny színe és másként libben-ti őket a szél, később újabb csendéleti elemekkel bővül a ben-ti tér. Az utolsó, immár öregkori képen önmaga halvány körvonalát láthatjuk az éjszakában. Már kintről (mondjuk így: odaátról?) néz befelé. Aligha kell feloldanunk a művészi közlés sugallt értelmét.

És végül a lepkék, a piros kint az éjszakában, a fekete bent a fehér függönyön: a kint és a bent követei. Túlméretezettek, lényegesek, üzenethordozók. „Ez a lepke az én hollóm - gondoltam -, s nem is számoltam már tovább a szárnya pontjait.”<sup>4</sup> - vallja a művész. A Poe-versre történő allúzió mélyről jövő vallomássá teljesíti ki illanó jelenlétüket.

Ezen az előttünk lévő képen, a sorozat első variációján, át-

ütő erővel szólal meg egy belső hang. Az élet és a halál között feszülő kínzó dilemmával itt birkózik meg először a művész, és hangszereli átélt élményét lírai vallomássá.

B.M.

#### Jegyzetek:

1. Bernáth Aurél: Utak Pannóniából. Budapest, 1960. 427.
2. Kállai Ernő: Bernáth Aurél újabb munkái. Magyar Művészet 1929. 241., 248.
3. Bernáth Aurél: Kisebb világok. Budapest, 1974. 65.
4. Bernáth Aurél: Kisebb világok. Budapest, 1974. 55.